

عکس: ایرنا

سنگ بنای اشتباه دولت گذشته در بانک‌ها

تحلیل

محمدجواد محقق نیا

استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی

در جهت بهبود شاخص‌های اقتصادی و تحقق شعار سال، در ابتدا کسری بودجه را اصلاح کند و سپس به سراغ ناترازی در سیستم بانکی برود. باید اولویت کنونی شبکه پولی و اقتصاد کشور، هدایت اعتبار به سمت تولید باشد. بانک مرکزی برای هدایت اعتبار نیاز به یک برنامه‌ریزی مشخص و دقیق دارد؛ زیرا این کاری است که همه کشورهای دنیا برای توسعه انجام داده‌اند. در حقیقت

باید به سمتی حرکت کنیم که رانت در اختیار واردکننده قرار نگیرد و در عوض در اختیار تولید باشد. نقدینگی موجود حدود ۶۵۰۰ همت (هزارمیلیارد تومان) است که از این رقم تقریباً ۴۵۰۰ همت تسهیلات بانکی است. از سوی دیگر ۲۰۰۰ همت آن تسهیلات جدید است. یعنی معادل ۴۰ تا ۵۰ میلیارد دلار در کشورمان تسهیلات ارائه می‌شود. این در شرایطی است که

به دنبال سرمایه‌گذار خارجی می‌گردیم تا در کشورمان سرمایه‌گذاری کند. این در حالی است که این رقم با توجه به بحث تسهیلاتی که اشاره شد، در داخل کشور در دسترس است. بنابراین باید این سؤال را پرسید که آیا ۴۰ تا ۵۰ میلیارد دلار در اقتصاد کشورمان تأثیری ندارد و باعث رشد اقتصادی نمی‌شود؟ پاسخ، تسهیلات جدید است. یعنی معادل ۴۰ تا ۵۰ میلیارد دلار در کشورمان تسهیلات مربوط می‌شود. قاعدتاً اگر هدایت اعتبار

دولت‌ها دنبال سرمایه‌گذار خارجی می‌گردند تا در کشورمان سرمایه‌گذاری شود، این در حالی است که این منابع در داخل کشورمان در دسترس است

احمدی نژاد به بانک‌ها تکلیف کرد فلان پتروشیمی تأمین اعتبار و ساخته شود در حالی که هنوز این پتروشیمی‌ها فرضی و تنها زمین بودند. در اینجا ضرورت دارد تا بانک مرکزی یک سیاست درست برای هدایت اعتبار به سمت تولید تعیین کند. اگر هزینه‌هایی که پیش از این برای مال‌سازی شده، برای ساخت یک پالایشگاه همچون ستاره خلیج فارس هزینه می‌شد، امروز شاهد رونق تولید و صادرات و ارزآوری به کشور بودیم. بنابراین نیاز امروز اقتصاد و نظام بانکی برای رونق تولید و رشد اقتصاد، هدایت اعتبار بانکی به سمت تولید واقعی است. امروز بانک مرکزی بایستی تجاری‌سازی توسط بانک‌ها را ممنوع کند. آنقدر در این سال‌ها، شاهد ساخت مجتمع‌های تجاری با پول بانک‌ها بودیم که امروز بیشتر آنها خالی و بدون فعالیت هستند؛ در نتیجه این رویه یعنی عدم هدایت منابع بانکی به سمت تولید است. پیشنهاد بنده این است که در شرایط کنونی نظام بانکی و اقتصادی کشور، بانک مرکزی باید اعلام کند اگر هیأت مدیره‌ای به سمت بنگاه‌داری و مجتمع تجاری‌سازی رفت، برکنار شود و در عوض به بانک‌ها اجازه داده شود تا به سمت ساخت و ساز مسکونی بروند. اگر قرار است سالی یک میلیون مسکن ساخته شود، خب بانک‌ها هر کدام نسیبی از این تعداد را بسازند. در نتیجه بایستی اصلاحاتی در حوزه نظام بانکی صورت بگیرد و اعتبارات سیستم بانکی توسط بانک مرکزی به عنوان هدایت‌گر اصلی اقتصاد، به سمت بخش مولد هدایت شود.

اگر رهبر انقلاب به مهار تورم و رشد تولید تأکید داشته‌اند، باید بررسی کنیم و ببینیم که سمت و سوی اعتبارات بانکی به سمت تولید

است یا خیر؟ این در حالی است که درصد کمی از اعتبارات به سمت تولید است و باید این نسبت تغییر کند تا شاهد رشد تولید و مهار تورم باشیم. انتظار می‌رود در دوره فرزین به عنوان یک مدیر بانکی ولایت‌مدار و متخصص و صاحب‌نظر، این مسائل اصلاح و تغییر کند. یکی از گلوگاه‌های تولید در کشور، در حال حاضر کمبود اعتبارات بانکی است. تولیدی‌های زیادی هستند که به مرحله بهره‌برداری رسیده‌اند، اما به دلیل اینکه سرمایه در گردش ندارند، کمتر از ظرفیت اصلی کار می‌کنند. در دولت روحانی به اشتباه اجازه دادند تا بانک‌ها سهمی در پایه پولی داشته باشند و شاید این یک بدعت عجیبی بود که در آن دوره شاهد بودیم و بانک‌ها در پایه پولی ورود کردند. حال برای اینکه این روند غلط اصلاح شود، باید سیاست اشتباه گذشته بانک مرکزی، تغییر کند. زیرا اساساً ورود بانک‌ها به سیستم IT بانک مرکزی اشتباه است. چرا باید سیستم IT بانک‌ها به بانک مرکزی وصل باشد و بتواند اضافه برداشت کند؟ الان در انگلیس، بانک‌ها به هیچ وجه به بانک مرکزی متصل نیستند و اگر نیاز به پول داشتند، از یک بانک دیگری قرض می‌کنند. بنابراین باید به این نکته مهم توجه شود تا رویه نادرست گذشته، تداوم نداشته باشد.

فرمان مدیریت ارزی چگونه به میرداماد بازگشت

ایجاد مرجعیت قیمت، افزایش حجم معاملات رسمی و سهولت دسترسی متقاضیان بازار ارز و طلا از مهم‌ترین اهداف کلان مرکز مبادله ارز و طلای ایران است

تحلیل

۲۸۵۰۰ تومان طبق گفته فرزین، نوسان نرخ ارز در حوالی همین رقم در بازار نیما و همچنین تعادل بخشی همزمان با سه حوزه تولید، مصرف و بودجه دولت بود.

افزایش نرخ سود بانکی

اقدام دیگر فرزین، افزایش نرخ سود بانکی برای حمایت از ریال و جلوگیری از تبدیل شبه پول به پول بود. روند پرشتاب تبدیل شبه پول به پول به جایی رسید که رشد حجم پول در دی ماه به ۷۰ درصد رسید. رشد سریع حجم پول باعث شد، سهم پول به ۲۵ درصد از کل نقدینگی در بهمن ماه سال ۱۴۰۱ افزایش یابد که پیش‌تر در سال ۹۰ تجربه شده بود. این شرایط باعث افزایش سیالیت نقدینگی شد که به معنای تشدید نیروی تورمی نقدینگی بود. در چنین شرایطی، رئیس کل بانک مرکزی تصمیم گرفت با افزایش نرخ سود بانکی، تا حدودی مانع تشدید این روند شده و سیالیت نقدینگی را به وضعیت پیش از التهاب بازگرداند.

طراحی ارز ۲۸۵۰۰ تومانی برای ثبات قیمت اقلام اساسی

نخستین اقدام فرزین برای بازگرداندن آرامش به جامعه و بازارها، تعریف ارز ۲۸۵۰۰ تومانی برای تثبیت نرخ کالاها و اساسی و مصون نگه داشتن معیشت مردم بویژه اقشار متوسط و کم درآمد از تکانه‌های ارزی بود. علت انتخاب نرخ

قیمت، افزایش حجم معاملات رسمی و سهولت دسترسی متقاضیان بازار ارز و طلا از مهم‌ترین اهداف کلان مرکز مبادله ارز و طلای ایران عنوان شد. در آغاز راه، بسیاری افراد با اشاره به فاصله زیاد نرخ ارز در بازار غیررسمی و نرخ ارز در مرکز مبادله، این بازار را محکوم به شکست می‌دانستند. اکنون اما نرخ ارز در بازار غیررسمی به نرخ مرکز مبادله همگرا شده و مرجعیت نرخ تا حد خوبی محقق شده است.

دیپلماسی ارزی برای اصلاح نقشه ارزی کشور

برنامه‌های رئیس کل بانک مرکزی برای ارتقای مدیریت ارزی کشور، به همین جا ختم نشد. فرزین در ادامه کار، با سفر به کشورهایی مانند قطر، امارات، عراق و... تلاش کرد نقشه ارزی کشور را بهبود بخشد و مبادی ورود ارز به کشور را توسعه دهد. وی همچنین برای ایجاد امکان دسترسی ایران به حق برداشت مخصوص خود در صندوق بین‌المللی پول، به واشنگتن رفت و با مقامات صندوق بین‌المللی پول دیدار کرد. تعدد سفرهای خارجی رئیس کل بانک مرکزی نشان داد روابط ارزی ایران با دیگر کشورها، بخش مهمی از پازل ارزی مدنظر فرزین است.

اجرای قاطع سیاست محدودیت رشد ترانزنامه بانک‌ها با هدف کاهش رشد نقدینگی

آخرین آمارها نشان می‌دهد نرخ رشد نقدینگی در پایان مهر ماه امسال به ۲۶.۹ درصد کاهش یافته است. آخرین بار بهمن ماه سال ۹۸ بود که نرخ رشد نقدینگی در کانال ۲۰ درصدی قرار گرفت. پس از آن این شاخص با عبور از مرز ۳۰ درصدی، رشد پرشتابی را تجربه کرد تا جایی که در مهر ماه سال ۱۴۰۰ از مرز

این نکته بسیار مهمی است که بانک مرکزی تلاش کرد بدون ارزیابی و هدر دادن ذخایر ارزی کشور، التهاب بازار ارز را برطرف کرده و قیمت‌ها را در این بازار نزولی کند

۴۲ درصد هم عبور کرد. با این حال بانک مرکزی دولت سیزدهم، کاهش نرخ رشد نقدینگی از طریق اعمال محدودیت بر رشد ترانزنامه بانک‌ها را به عنوان سیاست اصلی خود برای کاهش تورم و به بیان دیگر کاهش ارزش پولی ملی تعریف کرد. با آمدن فرزین به میرداماد، این سیاست با قدرت بیشتری ادامه یافت. سقوط نرخ رشد نقدینگی به کانال ۲۰ درصدی پس از بیش از ۴۰ ماه، از جدیت فرزین در اجرای این سیاست حکایت می‌کند.

ساماندهی به تقاضای نقدی و خرد

برنامه دیگر بانک مرکزی برای مدیریت بازار ارز، به حاشیه راندن بازار غیررسمی و غلبه بر هیجانات و همچنین حذف تقاضای دلالی ارز بود. بر همین اساس، فرزین با اجرای چند سیاست، توانست تا حد زیادی فضای ملتهب بازار غیررسمی را مدیریت کرده و مرجعیت آن در شکل دهی به انتظارات را از بین ببرد. اصلاح دستورالعمل اجرایی فروش اسکناس ارز در سرفصل تأمین نیازهای ضروری از طریق واریز به حساب ارز بانکی، ارائه ارز مسافرتی به مسافران بعد از گیت فرودگاه، جلوگیری از ایجاد درخواست‌های غیرواقعی برای واردات در قالب مسدودسازی معادل ریالی مبلغ

ارز در حساب متقاضی نزد بانک‌ها و همچنین مداخله حاشیه‌ای در بازار ارز و طلا از جمله در قالب عرضه سکه در بورس کالا، از مهم‌ترین اقدامات بانک مرکزی برای مدیریت بازار اسکناس ارز بود.

بازگشت فرمان ارزی به میرداماد

اقدامات فرزین برای مدیریت بازار ارز و غلبه بر التهابات سال گذشته، البته به همین موارد ختم نمی‌شود. نگاهی به وضعیت امروز بازار ارز نشان می‌دهد اقدامات یاد شده و دیگر اقدامات رئیس کل بانک مرکزی توانسته تا حد زیادی بر التهابات فائق آمده و مسکن مدیریت بازار ارز را به ساختمان شیشه‌ای میرداماد بازگرداند. این نکته بسیار مهمی است که بانک مرکزی تلاش کرد بدون ارزیابی و هدر دادن ذخایر ارزی کشور، التهاب بازار ارز را برطرف کرده و قیمت‌ها را در این بازار نزولی کند. البته در این میان اتفاقاتی نظیر بهبود روابط میان ایران و دیگر کشورهای منطقه و اثر بخشی دیپلماسی منطقه‌ای کشور، تأثیر زیادی بر کاهش انتظارات منفی و بازگشت آرامش به بازار داشت. با این حال، اما نمی‌توان منکر اثر بخشی اقدامات بانک مرکزی در ثبات کنونی بازار ارز شد.

عکس: ایرنا

آخرین بار بهمن سال ۹۸ بود که نرخ رشد نقدینگی در کانال ۲۰ درصدی قرار گرفت. پس از آن این شاخص با عبور از مرز ۳۰ درصدی، رشد پرشتابی را تجربه کرد تا جایی که در مهر ماه سال ۱۴۰۰ از مرز ۴۲ درصد هم عبور کرد